

Tonický prozodický systém

PaedDr. Dana Mucsková

Obsah

I. Charakteristika

II. Základné znaky tonického prozodického systému

Pravidelnosť prízvučných slabík

Pohyblivosť neprízvučných slabík

Vyčítanky

I. Charakteristika

Tonický veršový systém je založený na stabilnom počte prízvučných a voľnom počte neprízvučných slabík vo verši. Je vhodný pre jazyky s voľným, pohyblivým prízvukom ako ruština, nemčina, angličtina a i.. Výskyt zaznamenávame už v starogermánskej poézii. Slovný prízvuk sa tak stal prostriedkom rytmickej organizácie verša. Informácie o prízvuku si môžete zopakovať v prezentácii o Sylabotonickom prozodickom systéme.

V slovenskej a českej poézii sa uvedený prozodický systém takmer **neuplatnil**. **Nachádzame ho len v tzv. vyčítankách a riekankách**, kde práve slovný prízvuk naberá na intenzite. Eniky beniky kliky bé/ áber fáber dominé...

Vyčítanky – deklamačná ľudová poézia určená na vyčítavanie, vyradovanie osôb. Spája sa predovšetkým s detskými hrami. Vyznačuje sa určitými jazykovými osobitosťami. Vedľa seba stojace slová často významovo nesúvisia, často sa v nich využívajú cudzie slová, skomoleniny cudzích slov, ale aj slová bez akéhokoľvek vecného významu.

II. Základné znaky tonického prozodického systému

1. **Rovnaký počet prízvučných slabík vo veršoch.**
2. **Počet neprízvučných slabík je pohyblivý, býva rôzny – verše teda nie sú rovnako dlhé.**
3. **Verše nie sú stopovo organizované.**

Verše teda nezachovávajú rovnoslabičnosť (rovnaký počet slabík vo veršoch) ako základný princíp sylabickej prozódie. Rytmus vzniká zdôrazňovaním (prízvukovaním) rovnakého počtu slabík vo veršoch. V uvedenom príklade slovenskej ľudovej vyčítanky sa zdôrazňujú štyri slabiky každého verša.

Vyčítanky

Aka fuka funda luka

8

Počet slabík

4

funda kava keven duka

8

4

Ak fuk funda luk

5

4

funda kava keven duk

7

4

Tidli-tidli na husličky,

8

4

tata kúpi nohavičky.

8

4

Bum-bum na bubon.

5

4

Kto neverí, ide von!

7

4

Vyčítanka

Počet slabík

Počet prízvukných slabík

Ide si baran mostom

7

4

vlečie si dudy s chvostom.

7

4

A vy dudy na dudy

7

4

kde je vaša mamka?

6

4

Za horami, za dolami

8

4

vínko dáva pri doliari,

8

4

kali voda, kali von!

7

4

A serene landscape featuring a calm lake in the foreground, a dense forest of evergreen trees along the shoreline, and misty mountains in the background. The entire scene is overlaid with a soft teal-to-white gradient, creating a peaceful and ethereal atmosphere.

Ďakujem za pozornosť

*„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu
a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci
Operačného programu Ľudské zdroje“*

mpc METODICKO
PEDAGOGICKÉ
CENTRUM

 MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

 EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJA
SPOLOČNE BEZ HRANÍC

 OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE